

UNA MICA D'HISTÒRIA

L'islam es va començar a estendre per Àfrica, Àsia i Europa, en una història en què no hi falten tensions, unitat i divisions, aportacions socials i artístiques, avenços científics i debats en profunditat... Mil tres-cents anys d'història en escenaris ben diversos.

Els quatre primers califes

Poc abans de la mort de Muhàmmad, els companys i col·laboradors li van preguntar qui l'havia de succeir al capdavant de la comunitat, però ell els va respondre: «Els vostres assumptes els haureu de resoldre per mitjà del diàleg i del consens.»

Quan va morir, es van reunir en assemblea. L'elecció va recaure sobre Abu Bakr, l'antic company que sempre havia estat al seu costat. Abu Bakr va ser, doncs, el primer **califa** (*Khalifah*), que significa “successor”. Però no tothom hi estava d'acord: Alí, el cosí del Profeta, casat amb la seva filla Fàtima, també tenia molts partidaris. No es tractava d'una rivalitat entre dos noms, sinó d'un debat sobre l'orientació que havia de prendre l'islam i la funció del successor.

Abu Bakr s'havia mostrat com a bon cap militar i polític. Alí, en canvi, destacava per la seva espiritualitat. Què necessitava la comunitat: un comandant o un mestre espiritual? Què era el que calia posar per davant?

Abu Bakr era una figura prou respectada per tots i va ser acceptat. Durant els dos anys del seu mandat (632-634), va estendre la comunitat musulmana per tota la península aràbiga.

Abans de morir va designar Umar com a successor, i aquest va governar l'*umma* durant deu anys (634-644). Umar va conquerir Palestina i la seva capital, Jerusalem, que formava part de l'imperi Bizantí. Durant el seu mandat, l'islam es va expandir per Jordània, Síria, Egipte, Líban, Mesopotàmia i bona part de Pèrsia, l'actual Iran. Va establir el calendari musulmà i es va anar organitzant l'administració d'aquell gran territori. Fins que un esclau persa el va assassinar.

A la seva mort, una comissió va elegir a Utman, gendre de Muhàmmad, de la família Omeia, com a nou califa (644-656). Aquest va seguir guanyant territoris a l'imperi bizantí, fins arribar al Caucas. Però el seu govern va ser conflictiu perquè va anar situant membres de la seva família en molts càrrecs, posant en primer terme la gent de la Meca i apartant els de Medina. Finalment, va morir assassinat per uns emissaris d'Egipte que protestaven per uns nomenaments. El fet va ser un cop molt fort per a la comunitat: la seva mort no l'havia causat un "infidel", sinó algú de la mateixa *ummah*!

Finalment, va ser el torn d'Alí, que va ser el quart califa (656-661). Però la família Omeia el culpava de la mort d'Utman. La tensió creixia. I els omeies, liderats per Mu'awiya, cosí d'Utman i governador de Síria, van matar Alí a la batalla de Seffin. Aquest fet va marcar un punt i a part en la història de l'islam: l'*ummah* s'escindia. Mu'awiya va ser reconegut com a califa només per una part de la comunitat i va traslladar la capital a Damasc, on vivia.

Xiïtes i sunnites

D'una banda hi havia els **xiïtes** (de xia, "partit"), els partidaris d'Alí. De l'altra, els **sunnites** (de sunna, "la tradició"), a favor del successor omeia, Mu'awiya. I encara hi havia un tercer grup en discòrdia, els **khariyites**, que defensaven que l'única autoritat és Déu i no cap home. Però aquests van anar perdent pes.

En l'actualitat representen una petita minoria que perviu al soldanat d'Oman i a l'illa de Zanzíbar.

L'*ummah* quedava, doncs, dividida en dues branques principals que anirien avançant de forma paral·lela, i cada una d'elles viuria la seva pròpia evolució, fins avui.

Per al *xiisme*, Alí va ser el seu primer **imam**, que significa "el qui va davant". El xiisme dona un sentit especial a aquest títol. L'Imam és el guia suprem de la comunitat pels seus coneixements i la seva realització espiritual. Prové del llinatge d'Alí i, per tant, del llinatge del profeta

La batalla de Kerbala, segons el pintor Hossein Qollar-Aqasi. Museu de Teheran.

Muhàmmad, ja que Alí era espòs de la seva filla Fàtima. Dins del xiisme hi ha diferents corrents que tenen a veure amb el paper dels primers Imams. Ho veurem de seguida.

Quan Husayn, segon fill d'Alí, es dirigia cap a Kufa per enfrontar-se amb el fill i successor de Mu'awiya, ell, la seva família i els seus setanta dos guerrers van ser interceptats i assassinats a Kerbala per un exèrcit de tres mil homes. Això passava l'any 680. Per als xiïtes el martiri de Husayn és un important símbol de la lluita contra la injustícia.

Un dels seus fills va sobreviure a la matança. Ell va ser el quart imam. Igual que els seus successors, va haver d'exercir el càrrec vivint mig amagat, per no exposar innecessàriament la vida. I la cadena va seguir així fins al dotzè imam, Muhàmmad al-Qaim (al segle IX), que va desaparèixer.

El *xiisme duodecimà*, el corrent majoritari del xiisme, confia que el dotzè imam, el *Mahdí* (el "Guiat") que roman ocult d'una forma sobrenatural, reapareixerà al final dels temps, per a restablir la justícia i la pau, preparant així la segona vinguda de Jesús. Tot i que ocult, el *Mahdí* no deixa d'actuar en el món.

Els *ismaelites* o *septimans* reconeixen la cadena fins a la desaparició del setè imam, Isma'il. Ell és l'imam ocult esperat com a Mahdí. Molts d'ells viuen al Pakistan.

Els *Zaydites*, molt presents al Iemen, són partidaris del cinquè imam.

En l'actualitat gairebé el 90% de les persones musulmanes són sunnites, però el xiisme és molt present en països com ara l'Iran o l'Iraq.

Els califes omeies i abbàssides

Entre els sunnites s'anirien succeint els califes, com a guies polítics de la comunitat. A partir de Mu'awiya el poder va quedar en mans de la **dinastia Omeia** (661-750) i amb ella l'islam sunnita es va continuar estenent, mantenint la capital a Damasc, arribant a penetrar a Europa des del nord d'Àfrica, per la península ibèrica. I des de Pèrsia l'avenç va continuar cap a Àsia, creuant el riu Indus.

La civilització musulmana es desenvolupava en tots els àmbits: econòmic, cultural i científic, però també creixia el descontentament en zones allunyades de la capital. Al Khorasan, a l'est de Pèrsia, va esclatar una rebel·lió contra el poder de Damasc, encapçalada pels descendents d'Abbàs, un dels oncles del Profeta. Després d'uns temps de lluites, l'any 750, els omeies van ser eliminats i el califat va passar a mans de la **dinastia abbàssida** que va mantenir-se en el poder centenars d'anys, fins al 1258.

Els abbàssides van establir inicialment la capital a la ciutat de Kufa (Iraq) fins que Mansur, el quart califa de la dinastia, va fundar una nova capital a la vora del riu Tigris, Bagdad, que es va convertir en el centre d'un gran imperi. Els seus dominis s'estenien des de l'Atlàntic fins a Indonèsia, a l'Oceà Pacífic.